

በአዶልፍ ፓርላሳክ የተጻፈው የሐበሻ ጀብዱ ከተሰኘው መፅሐፍ ስለ አቢቹ የጀግንነት ታሪክ በ ኢ. ሜይል አድራሻችሁ የላኩት ይታወሳል። በአቶ ተስፋ ኦለም ወልደየስ የቀረበ ለየት ያለ ፅሁፍ ስለገኘሁ ምናልባትም ለድህረ ገጻችን ቢበረከት ባለፈው የፋሺሽት ወረራ ግዜ ስለተከናወነው የጀግንነት ውሎም ሆነ የተሰሩ ስህተቶችን ያሳውቀናል በሚል አቅርቤዋለሁ። በወታደሩ ዓለም ውስጥ ስለቆየን ይመለከተናል የሚል እምነትም ስለደረብኝ ጭምር ነው። መልካም ንባብ።

የሐበሻ ጀብዱ

በተስፋ ዓለም ወልደየስ
(የሀበሻ ቃና)

በምስራቅ አውሮፓ በምትገኘው ቼክ ሪፐብሊክ ኑረቸውን ያደረጉ ሐበሾች አንድ ልማድ ነበራቸው። ወር በገባ በመጀመሪያው አርብ በሀገሪቱ ዋና ከተማ ፕራግ ባለች አንዲት “ቢራ ቤት” ይሰባሰቡ ነበር። በቁጥር አንድ መቶ እንኳ የማይሞሉት እነዚህ ሐበሾች ታዲያ በተገናኙ ቁጥር ቀዳሚ እጅንዳ አድርገው ሁሌም የሚያነሱት የሀገራቸውን ጉዳይ ነበር። በሀገር ቤት ጉዳይ ላይ ዋና ተከራካሪ ከነበሩ ሰዎች መካከል ፕራግ በሚገኘው የቻርለስ ዩኒቨርሲቲ የሕግ ትምህርታቸውን ያጠኑት እና የቼክ ቋንቋን አቀላጥፈው የሚናገሩት አቶ ተጨኔ ጀብራ አንዱ ናቸው። አቶ ተጨኔን ከተከራካሪነታቸው ባሻገር የሚታወቁበት ሌላ መለያም አላቸው።

የትም ሲሄዱ ከአጃቸው የማይነጥሏት መጽሐፍ ነበረች። በየወሩ ወደ “ሐበሾቹ ቢራ ቤት” ጎራ ሲሉም ይችኑ መጽሐፍ አንጠልጥለው ነው። መጽሐፉ የቼክ ተወላጅ በሆኑት አዶልፍ ፓርላሳክ ከ63 ዓመት በፊት የተጻፈ ነበር። “ሐበሽሰካ ኦዲሳ” (Habesska Odyssea) በሚል ርዕስ በተለያዩ ጊዜያት ሁለት ጊዜ የተታተመችው ይህቺው መጽሐፍ ኢትዮጵያውያን በአጼ ኃይለ ስላሴ ዘመን ከኢጣሊያን ጋር ያደረጉትን መራር ጦርነት የምትተርክ እውነተኛ የታሪክ ማስታወሻ ናት።

አቶ ተጨኔ ይህቺን መጽሐፍ ይዘው እየዞሩ በውስጧ ስለያዘችው “ድንቅ” ታሪክ በመዘርዘር ብቻ አልቆሙም። ለበርካታ ሰው መድረስ እንዳለበት በማመን ከመጽሐፉ በጥቂት በጥቂቱ እየቀነጨቡ በመተርጎም “ሳይበር ኢትዮጵያ” በተሰኘ ድረ ገጽ ላይ ያወጡት ጀመር። ቅንጭብ ታሪኮቹን ያነቡ የነበሩ የድረ ገጹ ተከታታዮች ሙሉ ታሪኩን በመጽሐፍ መልክ እንዲያሳትሙ ተርጓሚውን ያበረታትቷቸዋል። የመጽሐፉን የመጀመሪያ እትም ሙሉ ትርጉም መስራት የጀመሩት አቶ ተጨኔም መጽሐፉ በሀገር ቤት ለህትመት እንደምትበቃ ለ“ቢራ ቤት” ሐበሻ ወዳጆቻቸው ይፋ አደረጉ። የተርጓሚውን አቅድ ሁሌም የሚያደምጡት ሐበሻ ወዳጆቻቸው ግን ሀሳባቸው ከዳር ይደርሳል ብለው አለመኑም።

ሶስት ዓመታት አለፉ። በአራተኛው አመት ከወደ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ግድም ዜና መጣ። ለታሪካዊ መጽሐፍቶች ልዩ ትኩረት የሚሰጠው የዩኒቨርሲቲው መጽሐፍ አሳታሚ ክፍል የአቶ ተጨኔን ትርጉም በ349 ገጽ ሸክፎ “የሀበሻ ጀብዱ” በሚል ስያሜ ለህትመት አበቃው። “የሀበሻ ጀብዱ” እንደሌሎቹ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፕሬስ መጽሐፍት ሁሉ ታሪካዊ ፋይዳው የጎለ ነው። ኢትዮጵያውያን የጣሊያንን ወረራ ለመመከት ያደረጉትን ተጋድሎ ከመዘከር ባሻገር በወቅቱ የነበረውን አስተሳሰብ፣ አኗኗር፣ የከተሞች ሁኔታ፣ ባህል እና ትውፊት ቁልጭ አድርጎ ያሳያል። የጦርነቱም ሁኔታ በዝርዝር የተተነተነበት እና ኢትዮጵያውያን የፈጸሟቸውን ወታደራዊ ስህተቶች ያፍረጠረጠ ነው። ለዚህ ደግሞ የጸሐፊው የዕለት ውሎ ማስታወሻ (ዳያሪ) የመያዝ ልማድ ጉልህ አስተዋጽኦ አደርጓል።

የያኔዋ ሸገር

መጽሐፉን የጻፉት አይልፍ ፓርላሳክ ሁለት ጊዜ ያህል ወደ ኢትዮጵያ በመምጣት ቆይታ አድርገዋል። በ14 ዓመት ዕድሜያቸው ሀገራትን መጎብኘት የጀመሩት አይልፍ ፓርላሳክ በርካታ ሀገራትን የተመለከቱ ሲሆን ወደ ኢትዮጵያ ለመጀመሪያ ጊዜ የመጡት ከግብጽ ሲሆን ምክንያታቸውም የአባይን ወንዝ ፈለግ መከተል ነበር። በሱዳን በኩል አድርገው ወደ ኢትዮጵያ የዘለቁት ፓርላሳክ በሰሜን ኢትዮጵያ ረዘም ላለ ጊዜ ሲዘዋወሩ ቆይተው ወደ ኤርትራ ሄደዋል።

ፓርላሳክ ለሁለተኛ ጊዜ ወደ ኢትዮጵያ የተመለሱት ሀገሪቱ በጦርነት ዋዜማ ላይ ሆኖ ነበር። ከሀገራቸው ተወላጅ እና ጓደኛቸው ጋር በጅቡቲ በኩል አድርገው አዲስ አበባ የደረሱት ፓርላሳክ ወደ ጦር ሜዳ ከመውረዳቸው በፊት በአዲስ አበባ ጥቂት ቆይታ አድርገው ነበር። በመዲናይቱ የነበራቸውን ቆይታ እና የያይዞ አዲስ አበባ ኑሮ እና ሁኔታ ምን ይመስል እንደነበር የታዘቡትን በመጽሀፋቸው በሁለት ምዕራፍ አቅርበዋል።

ጸሀፊው “ዋናው አደባባይ” ሲሉ በጠሩት እና የት እንደሆነ ባለመለከቱት ቦታ ላይ በሚገኝ አንድ ፎቅ ህንጻ ውስጥ ከጓደኛቸው ጋር ቤት መከራየታቸውን ይነግሩን እና ስለአዲስ አበባ አጠቃላይ ገለጻ ይሰጡናል። “መካከለኛው ከተማ ባለ አንድና ሁለት ፎቅ የድንጋይና የእንጨት የመኖሪያ ቤቶችና የግሪክ ነጋዴዎች ሱቆች እንዲሁም የሌሎች አውሮፓውያን መኖሪያ ቤቶች ተሰርተውበት ደመቅመቅ ብሏል። ከእነዚህ የቆርቆሮ ቤቶች ዙሪያ ጥንታውያኑ እና ክቦቹ የኢትዮጵያውያንም ጎጆዎች በረጃጅሞቹ የባህር ዛፎች ተከበውና ተውጠው ቦታ ቦታቸውን ይዘዋል” ሲሉ ሸገር በ1920ዎቹ መጨረሻ የነበሩትን መልክ ይገልጻሉ።

“አዲስ አበባ በርከት ያሉ ሰፋፊና ጥሩ ሆነው የተሰሩ የአስፓልት የመኪና መንገዶች አሏት። በሁሉም መስቀለኛ መንገዶች ላይ የኢትዮጵያ ፖሊሶች ቆመው ባለ መኪናውንም፣ አግረኛውንም ስርዓት ባለው መንገድ እንዲጓዝ ይረዳሉ” ይሉና በወቅቱ የትራፊክ ስነስርዓት ለባላገሩ ሕዝብ ለማስረዳት የነበረውን ችግር በዝርዝር ያስቀምጣሉ። ደራሲው የከተማይቱን ሕንጻዎች፣ መኖሪያ ቤቶች እና መንገዶችን ተመልክተው ብቻ አለቆሙም። ወደ ገበያ ወርደው የግብይት ስርዓቱን እና ችግር ቢፈጠር በአፋጣኝ እዚያውኑ የሚፈታበትን የፍርድ አሰራር ተመልክተው የተሰማቸውን በመጽሐፋቸው አካትተዋል።

“ከጠዋት ጀምሮ በየቀኑ ከአዲስ አበባና አካባቢዋ ገበያተኞች ወደገበያ ይወጣሉ። ምንም ዓይነት ሱቅም (መደብርም) ሆነ በረንዳ የለም። ብቻ እንዲያው ባዶው ሜዳ ላይ ነጠላቸውን ዘርግተው እቃዎቻቸውን ይዘረግፋና ይገበያያሉ። ሁሉም የራሱ የሆነ የተወሰነ ቦታ አለው። ጨርቅ ተራ፣ አህል ተራ፣ እንጨት ተራ፣ ከብት ተራ፣ በግ ተራ ወዘተ እየተባለ ተከፋፍሏል። ከእነዚህ ገበያተኞች አመዛኞቹ በአዲስ አበባ እና በዙሪያዎ የሚኖሩ ኦሮሞዎች ናቸው” ይላሉ ስለ ገበያው ሲያስረዱ። የግብይት ሁኔታውን ከሀገራቸው ጋር ማነጻጸራቸው አልቀረም። “በኢትዮጵያ አስካሁንም ብትን ጨርቆች የሚለኩት በክንድ ነው” ይላሉ በግርምት። “በአዲስ አበባ የቤት ዕቃ ገዝቶ ቤት ማደራጀት ቀላል አልነበረም። አንድም በአዲስ አበባ የአውሮፓውያን የቤት ዕቃዎች ማግኘት በጣም ሲበዛ ከባድ ነው። ሁለትም እቃዎቹ ሲገኙ ዋጋቸው የክርስቲያን ልጅ ከፍሎ የሚወጣው አይነት አልነበረም” ሲሉ አይቀመሱውን የገበያ ዋጋ ያስቀምጣሉ።

ከእምስት ዓመት በፊት የተመለከቷት አዲስ አበባ በለውጥ ጎዳና ላይ እንደሆነች የሚመሰክሩት ደራሲው ለዚህ የመሻሻል መከራ የአንበሳ ድርሻውን ለ“አዲሱ ንጉስ” ይሰጣሉ። “አዲሱ ንጉስ ራጅንት ራስ ተፈሪ (ልዑል ራስ ተፈሪ መኮንን ባለ ሙሉ ስልጣን እንደራሴ) በነበሩበትና አውሮፓን በሰፊው በጎበኙበት ወቅት ስልጣኔ የቱን ያህል ጠቃሚ እንደሆነ ጠንቅቀው ስለወቁ ለሀገራቸው ዕድገት ሌት ተቀን ሲጥሩ ይታያሉ” ሲሉ አጼ ኃይለ ስላሴን ያሞካሻሉ። ደራሲው ለንጉሱ ያላቸው አድናቆት ከፍተኛ ነበር። በመጽሀፉ የተለያዩ ምዕራፎች ንጉሱን የሚያወድሱ አንቀጾችን አስነብበዋል።

ውዳሴ ለግርማዊነታቸው

“በ1930 ከነገሱበት ቀን ጀምሮ ዘላለማዊ እንቅልፍ የተኛች የምትመስለውን ውደን ሀገራቸውን ከዚህ እንቅልፍ ለመቀስቀስና ወደፊት መራመድ እንድትችል የውጪ ዲፕሎማሲ ምን ያህል ከፍተኛ ሚና እንደሚጫወት ጠንቅቀው ያወቁት ንቁው እና ብልሁ ንጉሱ የዲፕሎማሲ ስራውን ከሁሉም ነገር በፊት አስቀድመው አጠናክሩት” ይላሉ ደራሲው መወደሳቸውን ሲጀምሩ። ንጉሱ ረጅም ሰዓት ያለማቋረጥ ይሰሩ የነበሩ ታታሪ እንደነበሩም በዓይናቸው ያዩትን ምሳሌ ይጠቅሳሉ።

“የኢትዮጵያው ንጉሱ ነገስት ደክመኝ ስለቸኝ ሳይሉ ሌት ተቀን ከተለያዩ የሀገሪቱ ግዛቶች የሚመጡትን ሹማምንቶች እየተቀበሉ ያነጋግራሉ፤ ይመክራሉ። የውጪ ዲፕሎማቶችንም እየተቀበሉ ለረጅም ሰዓታት ያነጋግራሉ፤ ይመክራሉ፤ ይደራደራሉ። ጣልያኖችንና ጡብ ጨሪነታቸውን በተመለከተ እያንዳንዱን ነገር ሳይቀር ራሳቸው ንጉሱ ነገስቱ ይወስናሉ። ስለምን ለማሰፈን ሌት ተቀን ይሰራሉ፤ ይለፋሉ” ሲሉ በጦርነት ዋዜማ ንጉሱ የነበሩበትን ሁኔታ ይገልጻሉ። ደራሲው ከንጉሱ ጋር የነበራቸው የመጀመሪያ ቆይታም የጦርነት ደመና ጥላውን አጥልቶበት ነበር።

“ቀደማዊ ሃይለ ስላሴ ንጉሱ ነገስት ዘኢትዮጵያ፣ እድል ለዚህ አስቸጋሪ ጊዜ የመረጣቸው መሪ፣ በቁመናቸው አጠርና ከሳ ያሉ ናቸው። ይህ ረዘም ያለ ፊታቸው በጥንቃቄ የተከረከመው ሙሉ ጥቁር ጢማቸው፣ ምናልባት ለሳይንቲስት፣ ለፈላስፋ ወይም ለደራሲ እንደሆነ እንጂ አገሩን በደሙና በአጥንቱ ለመከላከል ቆርጦ ለተነሳ መሪ የሚሆን አይመስልም” ሲሉ ስለንጉሱ ተክለ ቁመና ማብራሪያ ይሰጣሉ። “ምንም እንኳን ንጉሱ ነገስቱ ከትልቁ ጠረጴዛቸው ኋላ እንደተቀመጡ ፈገግ ለማለት ቢሞክሩም ገጽታቸው በሰራ ብዛት እጅጉን እንደደከሙ ያሳብቅባቸዋል። መደዳውን እንደቆሙት ሹማምንቶች ሁሉ ንጉሱ ባህላዊውን የኢትዮጵያውያን ልብስ ለብሰው ጥቁር ካባ ደርበዋል። እንዲህ ለስልጣኔ ሌት ተቀን የሚለፉት ንጉሱ ነገስት በዚህ አስቸጋሪ ጊዜ እንኳን የጥንቱን የጠዋቱን የኢትዮጵያውያንን ባህልና ወግ አልረሱም” ሲሉ ያደንቋቸዋል።

ባህልና ወገ ንጉሱ የሚነጋገሩበትን ቋንቋም እስከመወሰን ይሄዳል። “ምንም እንኳን ንጉሱ ነገስቱ ፈረንሳይኛም እንግሊዘኛም አቀላጥፈው ቢናገሩም የኢትዮጵያውያን የነገስታት ሕግ ከውች ዜጎች ጋር [ሲገናኙ] በአማርኛ ብቻ እንዲናገሩ ስለሚያስገድድ የግድ አስተርጓሚ አሰፈላጊ ነው” ይላሉ። ደራሲው ንጉሱ ባህላቸውን ማክበራቸውን ቢወዱትም እንደልብ ሀገሪቱን ለማዘመን በሚያደርጉት ጥረት ግን እንደ ልብ አላራምድ ብሎ ያስቸግራቸው እንደነበር ታዘበዋል።

“ምንም እንኳን አውሮፓውያን ከመቶ ዓመት በላይ በፈጀባቸው ስልጣኔ ላይ በጥቂት ዓመታት መድረስ ባይቻልም ቢያንስ ጫፏን ለመያዝ ለሚጥሩት አዲሱ ንጉሱ ጠንካራው የኢትዮጵያ ባህል፣ ሃይማኖትና ልጆቿ ለአዲሱ ስልጣኔ እንቅፋቶች እየሆኑ አዲሱ ንጉሱ ወደ ስልጣኔ እንደፈለጉት አገራቸውን ይዘው እንዳይሮጡ መሰናክሎች ሆኑባቸው” ይላሉ። እንደምሳሌም ንጉሱ በአዲስ አበባ ያቋቋሟቸውን የሚኒስቴር መስሪያ ቤቶችን ያነሳሉ። በኢትዮጵያ አስካሁንም በዘለቀው የአጃጂም ይተባህል መሰረት ዕውቀት ሳይሆን ታማኝነት ቅድሚያ ሲያገኝ የተፈጠረውን ደራሲው ያብራራሉ።

“ለንጉሱ ነገስቱ ታማኝና ቅርበት ካላቸው ከየጠቅላይ ግዛቱ የመጡ ጢማም ሹማምንቶች በአንድ ሌሊት ሚኒስትር ሲሆኑ ችግር መፈጠር ጀመረ። እውነቱን ለመናገር እነዚህ ሹማምንቶች በሚኒስቴር መስሪያ ቤቶች ስራው እንዴት እንኳን እንደሚሰሩ ምንም የሚያውቁት ነገር አልነበራቸውም” የሚሉት ደራሲው ለዚህ ግን ንጉሱን ተጠያቂ ለማድረግ ድፍረት አንሷቸዋል። ይልቅስ ይህንን ችግር ለመፍታት ንጉሱ ያመጡትን መፍትሄ እንዲህ ሲሉ ያደንቃሉ፤ “እናም እኚህ ታታሪ ንጉሱ ለእነዚህ አዲስ ለተሾሙ ሚኒስትሮች ከአውሮፓ እና ከአሜሪካ የተማሩ ሰዎች አስመጥቶ ስለሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ አሰራር እንዲያማክሩ ማድረግ ተገደዱ።”

እነዚህ በውጭ ሀገር ተምረው የመጡ ኢትዮጵያውያን በአርግጥም ለውጥ ማምጣት ጀምረው ነበር። “እድለኛ ከሆኑና በእነዚህ የሚኒስትር መስሪያ ቤቶች በአውሮፓና አሜሪካ በተለያዩ ኮሌጆች የተማሩ ኢትዮጵያውያን የሚሰሩ ከሆነ እና እነሱ

ካጋጠሞት የመጡበትን ጉዳይ ቶሎ ይጨርሳሉ" ሲሉ ደራሲው ይመሰክሩላቸዋል። ሆኖም አንዳንድ "ወግ አጥባቂ"ና "አዲስ ነገር ተቃዋሚ ሚኒስትሮች" በሰራቸው ላይ እንቅፋት እንደሆኑባቸውም ይገልጻሉ።

ንጉሱ የጀመሯቸው ሌሎች ስራዎችም በቅጡ የሚከውናቸው እንዳልነበረ ጸሀፊው ያስረዳሉ። "ንጉሱ አዲስ አበባን እና ጎጃምን በድልድይ ለማግኘት አስበው ከአውሮፓ ድረስ ያስመጡት ብረታ ብረትና ሲሚንቶ አባይ ወንዝ ዳር ወርዶ ሲሚንቶውን የአካባቢው ገበሬዎች ጎጆአቸውን ሲያሰማሙት፣ ብረቶቹ አሁንም እዚያው ወድቀው በመዛግ ላይ ናቸው" ይላሉ። የኢትዮ-ኢጣሊያን ጦርነት ከመጀመሩ በፊት የታቀደው ይህ ድልድይ በስተኋላ ላይ በንጉሱ ዘመን መንግስት ተሰርቷል። የእዚህን ድልድይ ወጪ በጦርነቱ ላይረሰው ጉዳት ካሳ በሚል የሸፈነው የጣሊያን መንግስት ነበር።

አንደ ፓርላሳክ አባባል አጼ ኃይለ ስላሴ ከሀገር መሪነታቸው ባሻገር በወታደራዊ መስክም "ጀግና" ነበሩ። "ንጉሱ ነገስቱ እንደሚገኝም ተራ ወታደር በጦር ሜዳ ውለው፤ ታግለው አታግለዋል። ተዋግተው አዋግተዋል። አዎ በማይጨው የጦር ሜዳ ከአሳቸው በፊት እንደነበሩት ነገስታት ሁሉ ትልቁን ኃላፊነት ወስደው፣ ጠቅለለውን የሀገሪቱን ጦር እየመሩ ህይወታቸውን አደጋ ላይ ጥለው ተዋግተዋል። ይህም ታላቅ ጀግና ሊያስብላቸው ይገባል" ይላሉ በማይጨው ጦርነት ላይ የተሳተፉት ፓርላሳክ።

ጦርነቱ ከመጀመሩ በፊት የነበረውን የንጉሱን የኮረም ከተማ "የዋሻ ቤተ መንግስት" ቆይታ ምስል ከሳች በሆነ አገላለጽ እንዲህ አስፍረዋል። "በአዲስ አበባ ቤተ መንግስት ያየሁት ምርጥና ድንቅ በወርቅ የተሸቆጠቆጠ ጌጣጌጥና ማራኪ ነገር ሁሉ እዚህ የለም፤ ጠፍቷል። የንጉሱ ነገስቱ ዋሻ ተራ ዋሻ ነች... የንጉሱ ነገስቱ ዋሻ በመጠኑም ቢሆን ሰፋና ጠራ ያለች ብትሆንም፣ በውስጧ ግን የኢትዮጵያው ንጉሱ ነገስት ቀዳማዊ አጼ ኃይለ ስላሴ እንደሚኖሩ የሚጠቁም አንዳች ነገር የለም። በዚች ዋሻ ያለ ነገር ቢኖር አንድ መናኛ ወታደራዊ ታጣፊ ጠረጴዛ፣ አራት ታጣፊ የሸራ ወንበሮችና ከዋሻዋ የቀኝ ከንፍ ላይ በተራ የወታደር ብርድ ልብስ የተሸፈነ አንድ ተራ የወታደር አልጋ ብቻ ነበር። ከዚህ ሌላ ወለጋ በተደጋጋሚ ተረጋግጦ ወደ መመለሱ በተቃረኑት የአበባ ምንጣፍ ከመሸፈኑ በቀር ሌላ ነገር የለም።"

እንዲህ ምችት በሌለው ዋሻ ውስጥ የመሸጉትን ንጉሱ የአውሮፕላን መቃወሚያ መትረየሶች ጠምደው ይጠብቁ የነበሩት የንጉሱ ነገስቱ የክብር ዘዎች ነበሩ። ፓርላሳክ ጃንሆይን በዚያች ዋሻ ለመጀመሪያ ጊዜ ሲያገኙቸው አንደተለመደው በንጉሱ ሁኔታ ተደንቀዋል። "ከሁሉም በላይ ያሰገረመኝ ነገር ቢኖር የጃንሆይ ፍጹም የተረጋጋ መንፈስ ነበር። በየቀኑ የሚደርሳቸው ዜና እንኳን አርሳቸውን ቀርቶ ከአርሳቸው በአካል ብዙ የሚበረታን ሰው ጭንቅላት አዙሮ የሚጥል ሰው ሆኖ ሳለ፣ ፍጹም በተረጋጋና ቁርጠኛ በሆነ መንፈስ ፈገግታ ሳይለያቸው ሲቀበሉን የመንፈስ ጥንካሬያቸውን አደነቅኩ።"

"ያኔ ከአዲስ አበባ ተሰናብቻቸው ወደ ሰሜን ጦር ግንባር ስሄድ ፊታቸው ላይ ያልወሰኑ፣ ርግጠኛ ያልሆኑ ሰው ዓይነት ነገር ይነበብባቸው ነበር። ዛሬ ግን ከእያንዳንዱ ከአፋቸው በምትፈልቅ ቃላቸውና እንቅስቃሴያቸው ፍጹም አርግጠኛ በራሳቸው የሚተማመኑ፣ ብርቱ፣ ጠንካራ ቆራጥ ሰው መሆናቸው ይነበባል።" ንጉሱ ጸሀፊውን ከአዲስ አበባ ሲያሰናብቷቸው ለሰሜኑ ጦር አዛዥ ራስ ካሳ የጦር አማካሪነት በመሾም ነበር። ከፍተኛውን የኢትዮጵያ የጦር መኮንን ማዕረግ የተሾሙት ፓርላሳክ በማይጨው ጦርነት ላይ ከመሳተፋቸው በፊት ለወራት ያህል ከራስ ካሳ ጦር ጋር በመሆን ጋራ ሸንተረሩን እያቋረጡ በተለያዩ የጦር ሜዳዎች ላይ ውለዋል።

በእነዚህ ጦርነቶች ወቅት ታዲያ እንዲያ የሚያደንቋቸው ንጉስ ይሰሯቸው የነበሩ ስህተቶችን ለመታዘብ የቻሉት። ስህተቶቹንም በመጽሀፋቸው ላይ በግልጽ አስፍረዋል። እንዲያውም የኢትዮጵያ ጦር የአድዋውን ድል በኢጣሊያኖች ላይ ለመድገም ያስችለው የነበረውን ተደጋጋሚ አድል ያጣው በአጼ ኃይለ ስላሴ ምክንያት እንደነበር በድፍረት ተችተዋል። "ንጉሱ ነገስቱ ኃይለ ስላሴ ለሁሉም የጦር አበጋዞቻቸው በሰጡት ጥብቅ ትዕዛዝ 'ምንጊዜም ቢሆን የኢትዮጵያ ሰራዊት ከመከላከል አልፎ ቀድሞ ጥቃት እንዳይሰነዘር' ደጋግመው አስጠንቅቀዋል። ኃይለ ስላሴ አሁንም የመንግስታቱ ህብረት

'የጣልያንን ወራሪ ሰራዊት ያቆምልናል' ብለው ያምናሉ። ንጉሰ ነገስቱ በዚህ ስህተት በተሞላበት እምነታቸው ከባድ ጥፋት ስርተዋል። ልክ እንደገናናው ምኒልክ ጊዜ የኢትዮጵያ ሰራዊት የጣልያንን ሰራዊት ልክ ሊያስገባው የሚችልበትን ብዙ ዕድል አሳጥተውታል።"

ወታደራዊ ስህተቶች

ፓርላሳክ ንጉሱ ስርተውታል ብሎ ከሚቆጭበት "ከባድ ጥፋት" ሌላ ጦርነቱ ከመጀመሩ አስቀድሞ እስከ ፍጻሜው ድረስ በየጊዜው ያስተዋሏቸውን ስህተቶች በመጽሐፋቸው አካትተዋል። በመጽሐፋቸው መጀመሪያ ያነሱት የዝግጅት ጉዳይን ነበር። እንደጸሀፊው አባባል ጣሊያኖች ኢትዮጵያን ዳግም ለመውረር ቅድመ ዝግጅታቸውን ኢትዮጵያኖች አፍንጫ ስር ሲያጣጡፋ ሀበሾቹ አላስተዋሉም አሊያም ችላ ብለው ነበር። "እውነት ለመናገር ኢትዮጵያ ለጦርነት ዝግጁ አልነበረችም" ይላሉ ጸሀፊው ንጽጽራቸውን ሲጀምሩ። "የሞሶሎኒ ሰላዮች በሃይማኖትና በተለያዩ የሳይንስ ምርምሮች ስም ያልዳሰሷት መንደር፣ ቀበሌ፣ አምባ አልነበረችም። ከእነዚህ ተመራማሪዎች መሀል አንዳንዶቹ በጦር ሜዳ ታላላቅ የጦር መኮንኖች ማዕረግ ይዘው ታይተዋል" ይላሉ።

ጸሀፊው ጦርነቱ ከመጀመሩ ስድስት ዓመት በፊት ከጓደኛቸው ጋር ወደ ኢትዮጵያ በመጡበት ጊዜ ጣሊያኖች በሰሜን ኢትዮጵያ ድንበር ላይ ጠንካራ ምሽጎች ሲገነቡ ማየታቸውን እና በወቅቱ መገረማቸውን ያትታሉ። እርሳቸው አይተው እንዳለፏቸው አይነት ክስተቶች በየቦታው ይከሰቱ እንደነበር በምሳሌ እያስደገፉ አቅርበዋል። "የጣሊያን መኮንን የመሳሪያ ግምጃ ቤት ሹም አመቱን ሙሉ ወደ ኢትዮጵያ ድንበር የጦር መሳሪያ ሲያጓጉዝ እንደነበረ፣ ጣሊያኖች በትልልቆቹ የኢትዮጵያ ከተሞች በሙሉ ከፍተኛ ወታደራዊ ማዕረግ ባላቸው ሰዎች የሚመሩ ቆንሶል ቢሮዎችን መክፈታቸውን፣ በመለው ኢትዮጵያ በቁልፍ ቦታዎች የተሰገሰጉ ሰላዮች እንደነበሯቸው እና ሌሎችንም ሁነቶች እያነሱ የጣሊያንን ጠንካራ ቅድመ ዝግጅት ያሳያሉ።

ኢትዮጵያውን በተቃራኒው ከነበራቸው የአሸናፊነት ወኔ ባሻገር በቅጡ አለመዘጋጀታቸውን እርሳቸው የነበሩበት የሰሜኑን ዋና ጦር ውሎ እና አዳር ዋቢ በማድረግ ያስረዳሉ። "ምንም እንኳን አብዛኛዎቹ ኢትዮጵያውያን በኢትዮጵያውያንና በጣልያኖች መካከል ያለውን የኃይል ሚዛን አሳምረው ቢያውቁም አንዳቸውም እንሸፋለን የሚል ሃሳብ በፊታቸው ላይ አይነብብባቸውም" ይላሉ ፓርላሳክ። አንድ የፖስታ ቤት ሰራተኛ "አድዋ ላይ እንዳሸነፍናቸው ሁሉ አሁንም እናሸንፋቸዋለን" እንዳላቸው ይጠቅሱ እና ከጦርነቱ በፊት የነበረውን የሕዝብ ሰሜት ያስቃኛሉ።

አንዱ " ጣልያኖች ጦርነቱን ሊያሸንፉ አይችሉም" ሲል ሌላኛው ጦርነቱ መቶ ዓመት እንደሚፈጅ መተንበዩን ቀሪው ደግሞ "ኢትዮጵያውያንን በሀገራቸው የሚያሸንፉባቸው የለም" ሲል መጪከሩን ይጠቅሳሉ። በጃንሆይ ሹመት የሰሜኑ ጦር መነሻ ወደሆነው ወደ ደብረ ታቦር ሲወርዱም የገጠሟቸው ይሄው እንደነበር በተደጋጋሚ ጽፈዋል። ከወኔ ባሻገር ግን የሰሜኑ የኢትዮጵያ ጦር በአግባቡ የተደራጀ እንዳልነበር፣ በቂ መሳሪያም እንዳልታጠቀ፣ የሚጠለልበት ድንኳን ቀርቶ ለእግሩ እንኳ መጫሚያ የሌለው፣ በወታደራዊ ዩኒፎርም ምትክ እንደማንኛውም ባላገር ሽማ የለበሰ እና ትክክለኛ ቁጥሩ የማይታወቅ እንደነበር ጸሀፊው በሀዘኔታ ያነሳሉ።

"አብዛኛው ሰራዊታችን ከየጥሻውና ከየአምባው የመጣና ጦርና ጎራዴ ብቻ የታጠቀ፣ በመጀመሪያው ቀን ውጊያ ጠላት ገድሎ ጥሩ መሳሪያ ለመታጠቅ በጽኑ እምነት የቆመ ጀግናና ጉጉ ጦር ነበር" ሲሉ የሰሜኑን ጦር ይገልጹታል። ለዓመታት ከቤልጂየም እና ስዊዲን በመጡ መኮንኖች ሲሰለጥን የከረመው የንጉሰ ነገስቱ ጦር ከተደፈረው ድንበር አካባቢ እስኪደርስ ጣሊያንን እንዲመከት አደራ የተጣለው እንግዲህ ለዚህ ጦር ነበር። ወደ ሃምሳ ሺህ እንደሚጠጋ የሚገመተው የሰሜኑ ጦር ከኢጣሊያን አውሮፕላኖች የሚደርስበትን የማይቋርጥ የሶምብ ድብደባ ተቋቁሞ እስከ ተንቤን በመጓዝ በእርግጥም ጅብዱ ፈጽሟል።

ጸሀፊው የሚያደንቁበት ቃላት እስኪያጥራቸው ድረስ ደጋግመው የሚገልጹት የሰሜኑ ጦር ጀግንነት ከወታደራዊ ስህተት የጸዳ አልነበረም። ከስህተቶቹ አንዱ እና ዋነኛው ጦሩ ይጠቀምበት የነበረው ኋላ ቀር የሬድዮ ግንኙነት ነበር። በእነዚህ ዓይነት ሬድዮ በአፕሪል 1975 አማካኝነት የሚደረገው ግንኙነት በቀላሉ ሊጠለፍ እንደሚችል የተገነዘቡት ፓርላሳክ ራስ ካሳን ያስጠነቅቃሉ። ከሰሜኑ ጦር አዛዥ የተሰጣቸው መልስ ግን አላሳመናቸውም። “ራስ ካሳ ሳቅ ብለው ትከሻዬን ቸብ ቸብ እያደረጉ ለይዘህ እኔና እርሳቸው የምስጢር ቃል አለን፤ ተነጋግረንበታል። ከንጉሴና ተኔ በቀር ማንም አያውቀውም፣ አሉኝ” ይላሉ በመጽሐፋቸው።

ፓርላሳክ ስጋታቸው ልክ እንደነበር በስተኋላ ላይ መረጋገጡን የኢጣሊያን ጦር ዋና አዛዥ የነበረውን ማርሻል ባዶሊዩ እና ሌሎችንም ምንጮች በእማኝነት ይጠቅሳሉ። “ራሱ ማርሻል ባዶሊዩ ብዙ ጊዜ ከንጉሰ ነገሱቱ የሚተላለፉ ወታደራዊ አመራሮች በሰሜን ካለው የኢትዮጵያ ከፍተኛ ጦር ሳይደርስ እጁ ይገባ እንደነበር አምኖ ተናግሯል። የጣልያን ሬድዬ አፕሪል 1975 ለእኛ የሚተላለፉ ለእኛ ቀልጣፋ አፕሪል 1975 እንኳ ለፍቺ ጊዜ የሚወስዱ መመሪያዎችን ያለአንዳች ቁልፍ በቀላሉ ይፈቱ እንደነበር በኋላ ላይ አይተናል” ይላሉ።

ይህ መረጃ አስቀድሞ በጠላት እጅ የመድረስ ሁኔታ ለማይጨው የኢትዮጵያ ጦር ሸንፈት እንደአንድ ምክንያት ተጠቅሷል። “ጃንሆይ ልክ እንደራስ ካሳ ሁሉ ትልቅ ስህተት ሰሩ። ለማርሻል ባዶሊዩ የማይጨው ጥቃት ዘመቻ ምስጢር አልነበረም። ማርሻል ባዶሊዩ አልገረመውም” ይሉና ንግግራቸውን በምሳሌ ያስደግፋሉ። ጃንሆይ ለእቴጌ መነን አስተላልፈውት ነገር ግን በጣሊያን ቴሌቫዥን ስቶች እጅ የወደቀን መልዕክትም ቃል በቃል በመጽሐፋቸው ያስቀምጣሉ። “ከጠላት ጦር ሰፈር ተቃርቦን ተፋጠናል፤ እርስ በእርስ በጦር ሜዳ መነጽር አየተያየን ነው” ሲሉ መልዕክታቸውን የሚጀምሩት ጃንሆይ በማስከተል ታላቅ ወታደራዊ ምስጢር ለባለቤታቸው ያጋራሉ።

“ሰዎች እንደሚሉት ከእኛ ጋር ጦርነት ሊገጥም የተዘጋጀው የጠላት ጦር ከ10000 አይበልጥም። የእኛ ሰራዊት [ግን] በትክክል 51000 ነው። ግን እንዲያው ወደ ጠላት የጦር ሰፈር ስንቃኝ እና ስንመረምር በእኛ ግምት የጠላት ጦር 20000 ይሆናል አያልን እናስባለን። የእኛ አምነት በፈጣሪ ላይ ነውና እንደሚረዳን በጽኑ እናምናለን” ሲሉ መልዕክታቸውን ይደመድማሉ። ጣሊያኖች ይህንን ብቻ ሳይሆን ሌላ ጥብቅና ወሳኝ መረጃም በገመድ የለሽ ሬድዮ ሲተላለፍ እጃቸው ገብቷል። “ቅዳሜ መጋቢት 28 ቀን በጠላት ላይ ዘመቻ እናደርጋለን። ቅዳሜ ባይሆንልን ሰንበትን ውለን ሰኞ ማለዳ የማይቀር ጉዳይ ነው” ይላል መልዕክቱ።

እንዲያም ሆኖ የኢትዮጵያ ጦር በማይጨው ጦርነት ብርቱ ተጋድሎ አድርጎ ነበር። በሶስት ራሶች እና በአንድ የደጃዝማቾች ስብስብ የሚመራው ጦር ሶስት ጊዜ ያህል ማይጨውን ለመያዝ ጦርነት አድርጎ በስተመጨረሻ የተሰካላት መስሎ ነበር። ጣሊያኖችን ማሸነፍ የቻለው ጦር ከጣሊያን ጋር ባበሩት ራያዎች እና አዘቦዎች በደረሰበት ጉዳት መሸነፉን ፓርላሳክ መስክረዋል። ራያዎች እና አዘቦዎች የኢትዮ-ጣሊያን ጦርነት ከተጀመረ አንስቶ ከጣሊያኖች በተቀበሉት አዳዲስ መሳሪያ ታግዘው ለኢትዮጵያ ጦር የጎን ውጋት ሆነው የቆዩ ነበሩ። በስተመጨረሻ የጦርነቱን አካሄድ የሚወስኑ ሆነዋል።

አቢቹ ደራ ደራ...

በእዚህ ወሳኝ ጦርነት በራሶች ይመራ የነበረው ጦር በሁለት ዙር ሲሸነፍ በደጃዝማቾች የተመራው ጦር ግን ድል ቀንቶት ነበር። ከመሪ ደጃዝማቾች መካከል አንዱ በነበረው ደጃዝማቾች አብራ የሚመራው ጦር ለየት ያለ ታሪክ ነበረው። የሰሜኑ ጦር አዛዥ የሆኑት ራስ ካሳ ልጅ የሆነው ደጃዝማቾች አብራ በማይጨው ጦርነት በወጉ እንኳ ጸም ያለበቀለ ለግላጋ ወጣት ነበር። በዚያ ላይ የዕድሜውን ግማሽ ያህል በአውሮፓ ትልልቅ ከተሞች በትምህርት ያሳለፈ እና እንግሊዘኛ እና ፈረንሳይኛ አሳምሮ ይናገር የነበረ ነው። እንደ አባቱ ጦር ሁሉ መነሻው ከሰላሌ ፍቺ የሆነውን ወደ 20 ሺህ ግድም ጦር ይዞ ነበር ወደ ጦርነት የዘመተው።

በአብዛኛው ፈረሰኛ የነበረው ይህ ጦር ከራስ ካሳ ጦር ጋር አምባላጌ ላይ ነው ይቀላቀል። ይህን ነበር ፓርላላንት የደጃዝማች አበራን ጦሩ ለመመልከት እና ከወጣቱ መሪ ጋር ለመተዋወቅ የበቃው። የደጃዝማች አበራ ጦር “ከሌላው የኢትዮጵያ ሰራዊት የሚለዩበት ነገር ቢኖር ስነ ስርዓታቸው ነው” ሲሉ ፓርላላንት ይመሰክራሉ። ጦሩ ጣሊያኖች ድል በተነሱበት የአቢ ኦዲ ጦርነት ላይ ከፍተኛ ሚና ቢጫወትም ሁለቱን ፊታውራሪዎች ያጣል። ይህን በደጃዝማች አበራ ጦር ሰፈር ጭንቅ ይፈጠራል።

ሁለቱ ፊታውራሪዎች ወንድማማቾች እና ምንጩ ከወረጃርሶ የሆነው የደጃዝማች አበራ ቀዳሚ ጦር መሪዎች ነበሩ። የእነርሱ ተተኪ በመሆን የጦሩን የፊታውራሪነት ሚና እንዲረከብ የሚጠበቀው ዕድሜው 17 የሚገመተው ወንድማቸው ነበር። እርሱ ደግሞ የአንደኛው ወንድሙን አስክሪን ከጦር ሜዳ አስመጥቶ ከዋርካ ስር ከቀበረ በኋላ እዚያው አካባቢ እንደተቀመጠ ሁለት ቀን በማለፉ ነበር ጭንቁ የተፈጠረው። ይህ ትንሽ ልጅ ስሙ አቢቹ ይባላል። ከመሞታቸው በፊት የጃርሶ ጦር ፊታውራሪ የነበሩት አባቱ ዘመናዊ ትምህርት ተምሮ ከጊዜው ጋር እንዲራመድላቸው በመሻት በልጅነቱ ወደ አዲስ አበባ ይሰዱታል። በአዲስ አበባ ትምህርቱን የተከታተለው አቢቹ በቀጣዩ ዓመት ለከፍተኛ ትምህርት ወደ ፈረንሳይ ለመጓዝ እየተዘጋጀ እያለ ነበር የኢጣሊያ ወራሪ የመጣው።

ትምህርት ቀርቶ ሁሉም ነገር ወደ ጦር ግንባር ሆነና አቢቹም ሁለት ወንድሞቹን ተከትሎ ነበር የዘመተው። ወንድሞቹን ሲያጣ በመሪ ሀዘን ምክንያት የመሪነት ሚናውን መወጣት አቃተው የተባለለት አቢቹ ከሁለት ቀን ውሳኔ በኋላ ቁርጥ ውሳኔ ላይ ይደርስ እና ደጃዝማች አበራ ፊት ይቀርባል። አቢቹ አስክሪን ያልተገኘው ሌላው ወንድሙ እንዳልሞተ ይልቅስ ተሸንፈው በሸሹት ጣሊያኖች ቁጥጥር ስር ውሎ እየተሰቃየ እንደሆነ አምኗል። ይህን ለበላይ አለቃው አስረድቶ ወንድሙን ነጻ ለማውጣት መወሰኑን ጨምሮ ይገልጻል። ለዚህም ይረዳው ዘንድ ጥቂት ወታደሮች ይዞ እንደሚሄድ ያስረዳል።

ወደ ጦር ሜዳ ከመውረዱ አስቀድሞ በነበረው ምሽት የራሱ የመጨረሻ ንብረቶች የሆኑትን ሶስት በሪዎች አርዶ ጦሩን ይጋብዛል። በእርሱ ምትክ ሌሎች ሰዎች ጦሩን እንደሚረዱ ዳጃዝማች አበራን ማስፈቀዱን ተናግሮ የራሱን ዕቅድም ለጦሩ ያጋራል። ለዕቅዱ ስኬትም 200 ገደማ ወደ ገባ ጥሩ ተኳሽ እና ተዋጊ ጦር ብቻ እንደሚፈልግ ይገልጻል። እነዚህ ወደ ገባ ተዋጊዎች ሚስቱን ጨርቆን ሳይሉ ፈጥነው መንቀሳቀስ የሚችሉ ወጣቶች መሆን እንዳለባቸው ያስረዳል። ዕቅዱ መዋጋት ይሹ የነበሩ ሽማግሌ ሹማምንቶችን በመጀመሪያ ቢያስገርፍም በስተኋላ ላይ በተደረሰው ስምምነት ሹሞቹ ወጣት ልጆቻቸውን ለአቢቹ ይሰጣሉ። የሹሞቹ ልጆች በበኩላቸው ከጦራቸው ወጣት፣ ደፋር እና ጎበዞቹን መረጡ።

በዚህ ዓይነት የተዋቀረው 200 ገደማ ምርጥ ተዋጊዎች ያሉበት የአቢቹ ጦር በደጃዝማች አበራ ፊት ቀርቦ ተመረቀ እና በሌሊት የጦር ሰፈሩን ለቅቆ ወጣ። ከዚያን ሌሊት ወዲያ ታዲያ አቢቹን አየሁ የሚል ጠፋ። ጥቂት ቆየት ብሎ ግን ስለ አቢቹ ተጋነው የሚወሩ ጅብዳዎች ይሰሙ ጀመር። ጅብዳው የማረካቸው የራስ ካሳ በርካታ ወጣት ተዋጊዎች ዋናውን ጦራቸውን ትተው ከአቢቹ ጦር ጋር መቀላቀል ጀመሩ። በፓርላላንት በየምዕራፎቹ የሚጠቅሱት የአቢቹ ጅብዳዎች ከዚህ ቀደም በሌሎች የኢትዮ-ጣሊያንን ጦርነት በሚዘክሩ መጽሐፎች እምብዛም ያልተዳሰሱ ናቸው። አስገራሚዎቹ ታሪኮችም አቢቹን ከርቢን ሁድ ጋር ያመሳስሉታል።

“አቢቹ መጀመሪያ ላይ ከጦር ሰፈሩ እንደወጣ አነስተኛ የተበተኑ የጣልያን ጦሮች አየፈለገ፣ በደረቅ ለሊት አደጋ አየጣለ፣ ስንቅ እና ትጥቅ አየዘረፈ፣ ጦሩን ዘመናዊ መሳሪያ እያስታጠቀ፣ ማደራጀት ጀመረ። ከዚያ ጦሩን ይዞ የጠላት ጦር ባልጠበቀው ቦታና ሰዓት ድንገት አየደረሰ ያልተጠበቀ እና ያልታሰበ አደጋ አየጣለ፣ ንብረት አየዘረፈ፣ ከጦሩ የተረፈውን እና ጦሩ የማይፈልጋቸውን ነገሮች ወደ ዋናው ጦር መለክና ማከፋፈል ጀመረ” ይላሉ ፓርላላንት። ተመሳሳይ አደጋዎችን በጠላት ጦር ላይ በየጊዜው ማድረሱን የቀጠለው የአቢቹ ጦር ዝናው አየሰፋ ቢመጣም ጣሊያኖችን ግን ክፋኛ አስቆጣ። አቢቹ አደጋ በጣለ ማግስት የጣልያን አውሮፕላኖች በሰሜኑ ጦር ላይ በብቀላ መልክ ድብደባቸውን ያከፉ ነበር። ይህ የአቢቹ ጅብዳ በንጉሰ ነገስቱ ዘንድም አልተወደደም። እንዲያውም የሰሜኑ ጦር የበላይ ለነበሩትን ራስ ካሳን እና የትግራይ አስተዳዳሪ ለነበሩትን ራስ ስዩምን አቢቹን ያቆሙ ዘንድ ትዕዛዝ ላኩ።

“እንዲህ እንደአቢቹ ዓይነት አርበኞች የጠላትን ጦር ድንገት እየደረሱ እና አደጋ እየጣሉ፣ የገደሉትን ገድለው፣ የዘረፉትን ዘርፈው እንዳመጣጣቸው ድንገት ውልቅ የሚሉት ነገር ጦርነቱን በሰላም አፈታለሁ ብለው ተስፋ ለሚያደርጉት አጼው እንቅፋት እንደይሆንባቸው በመስጋት በቀጭኑ ትዕዛዛቸው ‘ልጁን አቁሙት’ ብለው ሁለቱን ራሶች አዘዟቸው” ይላሉ ጸሀፊው። ንጉሰ ነገስቱን ተከትሎ የአቢቹ ስም ወደ “ልጁ” ተቀየረ። ሁለቱ ራሶችም ጦራቸውን ሊያዘምቱ ዝግጅት መጀመራቸው ተሰማ። የራስ ካሳ ልጅ ደጃዝማች አበራ ይህን ሲሰማ ይበላጭል።

በያዙት ኃላፊነት ምክንያት “ልጁ”ን በይፋ የማይደግፉት ፓርላሳክ እና ደጃዝማች አበራ ውስጥ ውስጡን ግን ለአቢቹ ከፍተኛ አድናቆት ነበራቸው። ለዚህም ነው የራሶቹን ጦር መዘጋጀት ሲሰሙ አቢቹን ለማትረፍ መለ መፈለግ የጀመሩት። “ከብዙ ውይይት በኋላ አቢቹን በዘዴ ወደ ደጃዝማች አበራ የጦር ሰፈር አምጥተን አስረንም ቢሆን ልናስቀረው አሰብንና ምክንያት ተፈጥሮ መልዕክተኛ ልንልክበት፣ መልዕክተኛውም አቢቹ የሚያምነው ሰው የቅርብ ጓደኛው እንዲሆን ተወሰነ” ይላሉ ፓርላሳክ።

“አቢቹ ጨለማን ተገን አድርጎ ማታ ሲመጣ እያንዳንዳችን ምን ምን ማድረግ እንዳለብን ሰንወያይ በጠራራው ጸሀይ ድንገት ከች አለ” ሲሉ በወቅቱ በዋሻ ውስጥ ተሰብስበው ሲመክሩ የነበሩትን ሰዎች አፋቸውን አስከፍቶ ያስቀራቸውን ድርጊት ይተርካሉ። “እንዲህ ሁላችንም ተደናግጠን ዝም እንዳልን ደጃዝማች አበራ አሸከሩን ባይኑ ጠቀስ ሲያደርገው አሸከርዬው ሹልክ ብሎ ወጣ። የአሸከርዬው አወጣጥ ከዋሻዋ ደጃፍ ላይ ዘብ የቆሙትን ወታደሮች ለመጥራት እንደሆነ ሁላችንም ገብቶናል። አርግጠና ነኝ ከአሳሳቁ አቢቹም በደንብ ገብቶታል። ብዙም ሳይቆይ አሸከርዬው አጆቹን ወደ ላይ አንሰቶ ከጀርባው መሳሪያ ተደግፍበት ወደ ዋሻዋ ተመለሰ። አሁን አቢቹ ከዋሻዋ ውጭ ኃይል እንዳለውና በደንብ አስቦበት እንደመጣ ሁላችንም በዚያ ዋሻ ውስጥ ያለን ሰዎች ገባን” ሲሉ የልጁን ጠንቃቃነት ይገልጻሉ።

በሁኔታው ያልተደሰተው አቢቹ “ግን ለምን ደጃዝማች? ግን ለምን?” ሲል ይጠይቃል። ደጃዝማች አበራም ሁለቱ ራሶች የተሰናዳለትን ድግስ ፍርጥርጥ አድርጎ ይነግረዋል። እነ ፓርላሳክም ሁኔታውን ሊያስረዱት ይሞክራሉ። አቢቹ ግን ጥያቄውን ከመደጋጋም አልቦዘነም። “ግን ለምን?” ። ይህን ጥያቄ ለመመለስ የቻለ ሰው እንዳልነበር የሚናገሩት ፓርላሳክ አቢቹ ተሰናብቷቸው ከመሄዱ በፊት አስከሕይወታቸው መጨረሻ የማይረሱትን አጭር ንግግር ማድረጉን ያትታሉ። የአቢቹን ንግግርም ቃል በቃል በመጽሐፋቸው ያሰነብባሉ።

አቢቹ ለደጃዝማች አበራ እንዲህ ነበር ያለው። “ገና ከሰላሌ ሰንነሳ ታማኝነቱን በምኒልክ ስም ቃል የገባሁት ላንተ እንጂ ለሽማግሌዎች ወይም ለንጉሱ አይደለም። እኔ ንጉሰ አይደለሁም፤ ተራ ወታደር እንጂ። እና እኔ ሁለት ሶስት ወር ደሴ ተገልጻል ጣልያኖች እጅን አስኪይዙኝ አልጠብቅም። ላንተ ግን አሁንም በምኒልክ ስም፣ በምኒልክ አምላክ በድጋሚ ቃሌን አሰጣለሁ። ለእንተ እሞታለሁ። ተመለስ ላልከው ግን የት ነው የምመለሰው? ምንሰ መመለሻ ቤት አለኝና? እዚህም እዚያም አሳት እየነደደ እንዴት ቁጭ ልበል? ሽማግሌዎቹ ጦር ሊሰዱብኝ አሰበው ከሆነ ደግ፤ ምንም ችግር የለም። ግን እኔ ከእነርሱ ጠብ እንደሌለኝና የሀገሪ ታማኝ ወታደር እንደሆንኩ አስረዳልኝ” ነበር ያለው አቢቹ። አቢቹ ደሴን የጠቀሰው በዚያን ወቅት ያለውጊያ ለወራት ከንጉሱ ጋር በደሴ የቆየውን ጦር ሲወርፍ ነበር።

ጃንሆይ ምንም እንኳን በአቢቹ ድርጊት ቢቆጡም የ“ልጁ” ሁኔታ ከልባቸው አንደገባ ፓርላሳክ ከንጉሱ ጋር በኮረም በነበራቸው ቆይታ ታዘበዋል። በጨዋታ መሀል “ልጁን አይታችሁት ታውቃላችሁ?” ሲሉ ከራስ ካሳ ጦር ጋር የነበሩትን ፈረንጆች የጠየቁት ጃንሆይ ፈረንጆቹ ለመልሱ ሲቸገሩ ሲያዩ “ግድ የለም እንደእናንተም ባይሆን ይቼ አንድ ፍሬ ደጃዝማች ከእኛም በላይ ጀብዱ እየሰራች እንደሆነ እንሰማለን” ሲሉ መናገራቸውን ፓርላሳክ ጽፈዋል። የንጉሱ አቢቹን በደጃዝማች ማዕረግ መጥራት ፓርላሳክ አስገርጧቸው ነበር። ምክንያቱም ያን ጊዜ አቢቹ ምንም ዓይነት ይፋዊ ማዕረግ አልነበረውምና

ነው። “ልጁ” ማዕረግ ባይኖረውም በወታደሩ ልብ ውስጥ ነግሶ ነበር። ለዚህም ፓርላሳክ በኮረም ያስተዋሉትን መጥቀሱ በቂ ነው።

“በኮረም የጦር ሰፈር መሸትሸት ሲል የገበሬው ወታደር ማለትም አባቱን፣ ወንድሙን፣ ጓደኛውን፣ በተንቤኑ የጦር ግንባር የመቅበር ዕድል አንኳ ያልገጠመው የከፋው፣ ሆድ የባሰው ወታደር፣ እሳት አንድዶ እየሞቀ እና የቆላትን ሽንብሬውን እየቆረጠመ፣ በማሲንቆ እየተደገፈች በአንድ የሰላሌ ልጅ የምንትጎራጎረውን ሙዚቃ ማዳመጡን ተያይዞታል። አዝማሪው ሳይቀር ስለራሶች ጀግንነት፣ ስለ ንጉሰ ነገስቱ ታላቅነት ማንጎራጎሩን ርግፍ አድርጎ ትቶታል። አንጀት የምትበለዋ የማሲንቆ እንጉርጉሮ ስለ ልጁ አቢቹ ነበረች።”

አቢቹ ደራ ደራ

አቢቹ ደራ ደራ